

Vispārēja informācija iedzīvotājiem rīcībai ĶĪMISKĀ UZBRUKUMA draudu gadījumā

Dokumenta mērķis ir sniegt vispārēju praktisku informāciju rīcībai, ja pastāv tīši izraisītu ķīmisko vielu izplūdes draudi. Lai gan lielas iedzīvotāju daļas iesaiste šāda veida ārkārtas situācijā ir neliela, tomēr iedzīvotājiem nepieciešams zināt, kā rīkoties šādos gadījumos.

Dokumentā izmantota vispārīga informācija par tīši izraisītu ķīmisko vielu izplūdi, jo katrai situācijai var būt sava specifika. Dokuments sniedz tikai vispārējus ieteikumus rīcībai, lai ikviens cilvēks varētu aizsargāt sevi un līdzcilvēkus ārkārtas situācijā, atvieglojot arī palīdzības dienestu darbu.

Ārkārtas situācijas gadījumā nacionālās un lokālās institūcijas sniegs precizētu informāciju, bet palīdzības un drošības dienesti noteiks situācijai atbilstošu rīcību. Iedzīvotājiem ir jāzina, kā rīkoties, ja tiek izziņota trauksme (radio, televīzija), tāpat arī, kur meklēt un iegūt vispārējas rīcības vadlīnijas.

Vispārēja informācija

- Teroristi var izmantot dažādās ķīmiskas vielas, tomēr galvenokārt tās varētu būt gāzes vai šķidrums, retāk - pulverveida vielas. Ķīmiskās vielas cilvēka organismā var iekļūt vai nu absorbējoties caur ādu vai ieelpojot. Dažu ķīmisko vielu iedarbībai raksturīgie simptomi parādās tikai pēc vairākām stundām.
- Tīši izraisīta ķīmisko vielu izplūde var būt atklāta vai slēpta. Pirmajā gadījumā cilvēki tiks informēti maksimāli ātri, bet otrajā gadījumā – izplūdes faktu varēs konstatēt tikai cilvēku vai dzīvnieku saslimšanas gadījumā, kā arī veicot rutīnas monitoringus.
- Pastāv uzskats, ka teroristi ķīmiska uzbrukuma gadījumā varētu izmantot gāzveida ķīmiskas vielas, kas iekļūst cilvēka organismā, tās ieelpojot. Pastāv iespēja izmantot piesārņotu vai inficētu pārtiku vai ūdeni, kā arī virsmu piesārņojumu.
- Vairums ķīmisko vielu, ko izmanto kā ķīmisko ieroci, ir smagākas par gaisu un izplatīsies tuvāk zemes virsmai vai ieplūdis apakšzemes spraugās.
- Vispārēja dekontaminēšanas pamatprocedūra jeb visa ķermeņa mazgāšana ar ūdeni un ziepēm – ievērojami samazinās iespēju ķīmiskajai vielai absorbēties caur ādu.
- Ķīmiskās vielas parasti rada tūlītējus un pamanāmus iedarbības efektus, tomēr dažu vielu iedarbības gadījumā simptomi parādās tikai pēc vairākām stundām. Mediķi pievērš uzmanību visiem ķīmisko vielu iedarbības gadījumiem, arī tādiem, ja iedarbības simptomi nav krasi izteikti. Ieteicams vērsties pēc informācijas “Saindēšanās informācijas centrā” (tālrunis 67042473).
- Tā kā parasti šādos gadījumos iedzīvotāju informēšana tiek veikta, izmantojot radio vai TV, svarīgi ievērot, lai tie vienmēr būtu ieslēgti.

Iespējamā ķīmiskā uzbrukuma pazīmes

Potenciālie indikatori ir:

- Lielam iedzīvotāju skaitam novēro līdzīgus simptomus, piemēram, acu, deguna un rīkles kairinājumu, klepu, sliktu dūšu, apgrūtinātu elpošanu, krampjus, orientēšanās traucējumus vai redzes pasliktināšanos;
- Novēro neparastus izsmidzinātus šķidrumus, tvaikus, pilienus vai eļļas kārtiņu uz priekšmetu virsmām, kā arī labos laika apstākļos - neparasti zemus mākoņus vai miglu, putekļu mākonis, kas satur krāsainas daļiņas;
- Neparastas smakas;
- Skan trauksmes signāls (sirēnas veidā);
- Redzami miruši vai mirstoši dzīvnieki.

Vispārēja informācija iedzīvotājiem rīcībai ĶĪMISKĀ UZBRUKUMA draudu gadījumā

Ko darīt uzbrukuma gadījumā

Aizdomu vai apstiprināta ķīmiskā uzbrukuma gadījumā svarīgi ir saglabāt mieru un ievērot norādījumus:

- Vērīgi sekot brīdinājuma zīmēm. Agrīna uzbrukuma atklāšana veicina izdzīvošanu.
- Aizsargā elpceļus – vissvarīgākais, kas jāievēro cilvēkam ķīmiskas avārijas vai uzbrukuma gadījumā vienīgais pareizais risinājums ir ātri palielināt attālumu starp cilvēku un ķīmiskās vielas izplūdes avotu. Atstājot skarto teritoriju, aizklāj muti un degunu vai nu ar mitru kabatas lakatu, mēteļa piedurkni vai ko tamlīdzīgu.
- Virzoties prom no ķīmiskās vielas izplūdes avota, atrodoties ārā, ievēro virzienu – pret vēju un pret kalnu.
- Vaļējas brūces pārsien un rūpējas, lai nenotiktu to saskare ar piesārņotu materiālu.
- Nepieskaras ar rokām acīm un mutei, pirms nav veikta to dekontaminēšana.
- Nesmēķē.
- Nepieskaras slimiem vai mirušiem dzīvniekiem.
- Ja evakuācija no uzbrukuma zonas nav iespējama (nav nepieciešama), nepieciešams uzturēties iekštelpās (izvēloties maksimāli drošas telpas), vislabāk ēkas augšstāvā, telpā, kur nav daudz logu, iekštelpās – aizver logus, ārējās durvis, izslēdz gaisa kondicionēšanas vai apsildes sistēmas. Ieslēdz radio vai TV un gaida turpmākos rīkojumus.
- Bez nopietna iemesla nelieto mobilo vai fiksēto telefonu, jo telefonu sistēmas var būt pārslogotas, tādējādi kavējot ārkārtas situāciju paziņojumus. Mobilajam telefonam jābūt ieslēgtam.
- Jebkurā gadījumā, pat ierobežotas ķīmisko vielu tīšas izplūdes gadījumos, ievēro speciālistu norādījumus.

Ko darīt, ja apgērbs saskāries ar ķīmisko vielu?

Gadījumā, ja apgērbs ir saskāries ar ķīmisko vielu (šķidrums vai cietu vielu – pulveri, daļiņām vai granulām), to novelk (ievieto plastmasas maisā) un nomazgājas.

Novelkot piesārņoto apgērbu un nomazgājot ķermeni tekošā ūdenī ar ziepēm, tiek veikta dekontaminēšana – tiek noņemta vai mazināta ķīmiskās vielas iedarbība.

Visefektīvāk veikt dekontaminēšanu ir dažu minūšu laikā pēc saskares ar ķīmisko vielu. Ja ir notikusi ķīmiskās vielas tvaiku iedarbība, vispārējā prasība ir tikai novilkt virsdrēbes – apgērbu, kurš var būt toksisko tvaiku izplatīšanās avots.

Apgērba novilkšana

Strauji novelk apgērbu un atbrīvojas no ikviena priekšmeta, kam bijusi saskare ar ķīmisko vielu. Lai apgērbu nevilktu pāri galvai, iespējams, to būs nepieciešams pārgriezt. Jebkurā gadījumā izvairās no piesārņojuma ieelpošanas (aizturēt elpu, aizvērt acis) un seko, lai apgērbs nepieskartos acīm, degunam un mutei un seko, lai apgērbs nepieskartos acīm, degunam un mutei.

Ja apgērbu palīdz citiem cilvēkiem – mēģina izvairīties no piesārņotā apgērba, vēlams izmantot citus.

Vispārēja informācija iedzīvotājiem rīcībai ĶĪMISKĀ UZBRUKUMA draudu gadījumā

Mazgāšanās

Ar lielu daudzumu tekoša ūdens, cik ātri vien iespējams nomazgā ķīmiskas vielas no ķermeņa ādas un matiem ar ziepēm un ūdeni. Acis (ja ir dedzinoša sajūta vai aizmiglota redze) skalo ar tīru ūdeni 10 – 15 minūtes. Ja lieto kontaktlēcas, tās izņem un ieliek maisā, kurā jau ievietots piesārņotais apģērbs. Nekādā gadījumā tās nedrīkst atkal likt acīs. Ja nēsā brilles – noņemtās brilles nomazgā ar ūdeni un ziepēm, pēc tam tās var lietot.

Piesārņotais apģērbs

Pēc nomazgāšanas apģērbu ievieto plastmasas maisā, un, lai izvairītos no saskares ar piesārņotajām vietām, virsmām, to veic ar cimdiem vai izmantojot dažādus palīglīdzekļus – kņabiles, nūjas, spieķi u.c. Maisa galu aizsien ar līmlenti un, ievieto vēl vienā plastmasas maisā. Maisu novieto drošā vietā ārpus telpām. Pārgērbjas nepiesārņotā apģērbā. Apģērbs, kurš glabājies skapī vai atvilktnēs, ir uzskatāms par nepiesārņotu.

Informācija paš aizsardzībai – instrukcija, ko darīt, ja esi pakļauts ķīmiskajam uzbrukumam

Ja atrodies ārā:

- Ej uz tuvāko ēku (drošu ēku), kur varētu būt cilvēki;
- Ja iespējams, virzies perpendikulāri vēja virzienam un aizsargā elpceļus –
- Aizklāj elpceļus ar kabatas lakatiņu;
- Atstāj savas piesārņotās virsdrēbes un apavus ārpus dzīvojamām telpām;
- Mazgā seju, matus, rokas, degunu un ausis īpaši rūpīgi;
- Seko instrukcijām par turpmāko rīcību.

Ja atrodies automašīnā:

- Izslēdz ventilācijas sistēmu un aizver logus;
- Klausies radio paziņojumus un ievēro valsts institūciju un glābšanas dienesta sniegto informāciju un norādījumus par turpmāko rīcību;
- Ja nav citas informācijas, dodies uz tuvāko drošāko dzīvojamo ēku, kur uzturas cilvēki, un ievēro visus norādījumus, kas minēti 1. punktā.

Ja atrodies iekštelpās:

- Paliēc ēkā;
- Ja nepieciešams, paskaidro citiem cilvēkiem, kā rīkoties;
- Aizver durvis un logus;
- Izslēdz ventilatorus un gaisa kondicionēšanas sistēmu, aizver logos esošās ventilācijas lūkas;
- Ja iespējams, uzturies ēkas augšstāvos, drošā, cieši noslēdzamā telpā ēkas iekšienē, tālāk no ēkas ārsienām;
- Izvairies no nevajadzīga skābekļa patēriņa (nededzini sveces, gāzes plītis utt.);
- Ieslēdz radio vai TV;
- Izmanto telefonu tikai nepieciešamības gadījumā un saistībā ar ārkārtas situāciju;
- Ja pastāv iespēja ka bīstamā viela ieplūdusi ēkā, izmanto visus iespējamus līdzekļus elpceļu aizsardzībai.

Vispārēja informācija iedzīvotājiem rīcībai ĶĪMISKĀ UZBRUKUMA draudu gadījumā

Komplekts ārkārtas situācijām

Šādu komplektu vēlam sagatavot pēc iespējas ātrāk. Tam jābūt ne pārāk liels, lai tas netraucētu pārvietoties ilgāku laika periodu. Būtu labi, ja to varētu ērti ievietot mugursomā.

Piezīme: Maziem bērniem sagatavo maisiņu, kuru var iekarināt kaklā. Maisiņā atrodas kartiņa, uz kuras norādīts vārds, uzvārds, dzimšanas datums un vecāku adrese.

Komplektā ietilpst:

- Pirmās palīdzības līdzekļu komplekts, medikamenti;
- Radio, kas darbojas ar baterijām (rezerves baterijas);
- Dokumentu aploksne (ūdensnecaurlaidīga);
- Pārtika vismaz divām dienām (vēlams pret putekļiem izturīgā iepakojumā) konservi, sausiņi, cukurs, sāls, šokolāde u.c.;
- Kabatas baterija (gaismas avots);
- Guļammaiss vai sega, ja iespējams, izolējoša;
- Apģērbs, ziepes u.c.;
- Improvizēts aizsargapģērbs – aizsargķivere, aizsargmaska ar kombinēto filtru vai vismaz sejas pusmaska ar aizsargbrillēm;
- Apģērbs – garš lietusmēteli, gumijas zābaki, vislabāk ar biežām zolēm.

Informatīvais materiāls ir sagatavots, izmantojot ES Eiropas Komisijas mājas lapā (<http://ec.europa.eu/>) ievietoto informāciju